

Kirkens beredskapssystem

*En beskrivelse av beredskapen i Den norske kirke
og kirkens samarbeidspartnere*

DEN NORSKE KIRKE

KIRKENS BEREDSKAPSSYSTEM

*En beskrivelse av beredskapen i Den norske kirke
og kirkens samarbeidspartnere*

DEN NORSKE KIRKE

DEN NORSKE KIRKE

ÅPEN
KIRKE

www.trefoldighet.no

FORORD

DEN NORSKE KIRKE er Norges folkekirke. Med kompetente medarbeidere og frivillige, bygg og infrastruktur over hele landet er folkekirken en viktig institusjon i samfunnet – og en viktig aktør i vår felles beredskap.

Kirkens beredskapssystem (KBS) beskriver ressurser, rutiner og strukturer i Den norske kirke og kirkens samarbeidspartnere som leveres i det daglige, og som kan være til hjelp for å håndtere krise, katastrofe og krig. I en situasjon med krise, katastrofe eller krig vil Den norske kirke mobilisere ansatte, frivillige og samarbeidspartnere, og vil blant annet kunne bidra med støtte, sjelesorg, åpne kirker, sørge-gudstjenester og andre markeringer i samarbeid med det offentlige og som en brobygger til andre tros- og livssynssamfunn.

Dette er første versjon av en beskrivelse av kirkens beredskapssystem. Her er det forsøkt å «skrive noe om alt», men heftet går ikke i detaljer på hvem som gjør hvilke oppgaver. Det tilhører underliggende beredskapsplaner. Alle funksjoner og virksomheter som er beskrevet er oppfordret til å komme med tilbakemeldinger og forbedringer av teksten.

Hovedmålgruppe for denne beskrivelsen er myndigheter, politikere, samarbeidspartnere og alle som trenger å vite hva kirken kan bidra med, og hvordan komme i kontakt med riktige ressurser når det trengs. Med dette som utgangspunkt, vil heftet også ha verdi for ulike medarbeidere i kirken.

Som en grunnleggende og landsdekkende institusjon i samfunnet har Den norske kirke en viktig rolle i beredskapen. Både i det daglige, som forebygging og ved ulykker, katastrofer og krig. Den norske kirke vil ivareta sitt samfunnsoppdrag som landsdekkende folkekirke for alle uavhengig av tro, medlemskap og tilhørighet. †

INNHOOLD

FORORD	3
INNLEDNING	6
1 RAMMER FOR KIRKENS BEREDSKAPSSYSTEM	8
1.1 Roller og oppgaver	8
1.2 Statens forventning til Den norske kirkes beredskap	12
1.3 Det nasjonale beredskapssystemet	13
1.4 Den norske kirkes beredskapssystem	14
1.5 Overordnede prinsipper	15
2 DEN NORSKE KIRKES BEREDSKAP	16
2.1 Nasjonal hendelse	17
2.2 Regional hendelse	21
2.3 Lokal hendelse	26
3 ANDRE LOKALE OPPGAVER OG RESSURSER	30
3.1 Åpen kirke og sørgegudstjenester	31
3.2 Kommunale kriseteam	33
3.3 Dødsbud	34
3.4 Kirkelig personell på senter for evakuerte og pårørende	35
3.5 Håndtering av døde	37
4 DIAKONALE SAMARBEIDSPARTNERE	38
4.1 Kirkens bymisjon	40
4.2 Diakonhemmet	40
4.3 Blå Kors	40
4.4 Kirkens SOS	41
4.5 Lukas Stiftelsen	41
4.6 KFUK-KFUM Norge	42
4.7 Stiftelsen Betanien	42
4.8 Stiftelsen Diakonova Haraldsplass	43
4.9 Kirkens Familievern	43
4.10 Stiftelsen Signo	43
4.11 VAKE	44
4.12 CRUX	44
4.13 Sjømannskirken – norsk kirke i utlandet	45

5	SAMARBEIDSPARTNERE OG EKSTERNE AKTØRER	46
5.1	Totalforsvaret	47
5.2	Barne- og familiedepartementet	47
5.3	Utenriksdepartementet	47
5.4	Det norske kongehus	48
5.5	Politidirektoratet	49
5.6	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	49
5.7	Sivilforsvaret	49
5.8	Forsvaret	49
5.9	Helsedirektoratet	51
5.10	Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn	51
5.11	Norges Kristne Råd	51
6	SÆRSKILTE TEMA	52
6.1	Kulturminnevern – og planer for vern i krise og krig	53
6.2	Resiliens og motstandsevne	54
6.3	Informasjonssikkerhet og personvern	54
6.4	Kommunikasjon – ansvar og organisering	55
6.5	Interne hendelser i Den norske kirke	55
7	LITTERATUR	56

Foto: Jesper Vigander Edwin, Forsvaret

INNLEDNING

KIRKENS BEREDSKAPSSYSTEM (KBS) har som målsetting å beskrive Den norske kirkes roller og oppgaver i ulike scenarier og på ulike nivåer. Dette er nødvendig for at kirkens ressurser blir kjent og blir brukt – når det er behov for det. KBS er med andre ord en beskrivelse av ressurser, organisering og hvordan «få tak i» disse ressursene når de trengs. Et viktig premiss for lesingen er at dette er en beskrivelse av et system, og ikke planverket i seg selv.

Det innebærer at alt av konkrete planer, handlingsplaner og prosedyrer finnes andre steder. Alle planer som det er behov for er, eller må bli, utviklet av dem som har ansvar for ulike oppgaver. Derfor avgrenser dette heftet seg til å ikke beskrive rollefordelingen mellom ulike organer og virksomheter internt i Den norske kirke. Dette må klart fremgå av de konkrete planene som finnes og dem som må utvikles. KBS er ikke en prosedyresamling, og svært lite på plannivå er omtalt i dette heftet.

Heftet vil også være i utvikling, og oppdaterte versjoner vil komme når det er behov for justeringer. Alle funksjoner og virksomheter som er beskrevet oppfordres til å komme med tilbakemeldinger og forbedringer av heftet.

- Kapittel 1 gir en oversikt over kirkens strukturer og oppgaver, og setter kirkens beredskapssystem i sammenheng med øvrig beredskapsarbeid.
- Kapittel 2 beskriver Den norske kirkes beredskap ved nasjonal, regional og lokal hendelse.
- Kapittel 3 gir en utfyllende beskrivelse av lokale oppgaver og ressurser.
- Kapittel 4 og 5 presenterer ulike aktører som kirken på ulike måte samarbeider med i beredskapsarbeidet.
- Kapittel 6 omhandler noen særskilte tema, blant annet kulturminner, informasjonssikkerhet og kommunikasjon.

Kirkens beredskapssystem (KBS) har hentet inspirasjon fra Politiets beredskapssystem I (PBS-I) (2020).

Foto: Joakim Birkeland

1

RAMMER FOR KIRKENS BEREDSKAPSSYSTEM

1.1 Roller og oppgaver

Ved ulykker, katastrofer og krig vil Den norske kirke ivareta sitt samfunnsoppdrag og samtidig være en viktig bidragsyter på det psykososiale området, med en infrastruktur av tilstedeværelse, kompetanse og lokaler spredt ut over hele landet. Den norske kirke spiller en betydelig samfunnsrolle utover å være et religiøst samlingssted.

Den norske kirkes rolle som trossamfunn, i møte med medlemmer og folk flest ved ulykke, katastrofe og krig, vil heller ikke være uttømmende omhandlet av dette dokumentet. Den kristne, diakonale og åndelige dimensjonen ved gjennomføring av kirkelige handlinger og annet, vil likevel være en viktig del av selvforståelsen til kirkelige medarbeidere på jobb.

Den norske kirke har en viktig samfunnsrolle i å ivareta mennesker som kommer i en vanskelig situasjon hvor det er viktig å gi omsorg, trøst og håp når alt ellers synes vondt og vanskelig. Det er forankret i det diakonale oppdraget med neste-kjærlighet, vern om skaperverket, inkluderende fellesskap og kamp for rettferdighet. Dette krever kompetanse, god planlegging og effektivt samarbeid med øvrige samfunnsaktører.

1.1.1 *Kirkelig inndeling*

Kirkens struktur og geografiske oppbygning består av sokn (menigheten), kirkelig fellesråd, prosti, bispedømme og nasjonalt nivå. Se illustrasjon på neste side. Organiseringen kjennetegnes av høy grad av autonomi i alle enheter.

KIRKELIG INNDELING

Den norske kirke er en landsdekkende folkekirke, delt inn i elleve bispedømmer. Hvert bispedømme har sin egen biskop, og et valgt bispedømmeråd som representerer og leder arbeidet i sitt område. Hvert bispedømme er igjen delt inn i prostier, fellesråd og sokn.

MØRE

95 sokn
26 fellesråd
5 prosti

NIDAROS

118 sokn
33 fellesråd
8 prosti

BJØRGVIN

170 sokn
43 fellesråd
11 prosti

STAVANGER

89 sokn
23 fellesråd
9 prosti

AGDER OG TELEMARK

109 sokn
42 fellesråd
9 prosti

TUNSBERG

99 sokn
25 fellesråd
9 prosti

BORG

102 sokn
28 fellesråd
8 prosti

NORD-HÅLOGALAND

62 sokn

39 fellesråd

8 prosti

SØR-HÅLOGALAND

83 sokn

40 fellesråd

8 prosti

HAMAR

161 sokn

46 fellesråd

10 prosti

OSLO

59 sokn

3 fellesråd

7 prosti

- Antall geografiske sokn: 1146
- Antall fellesråd: 348
- Antall prosti: 92

Soknet er den grunnleggende enheten i Den norske kirke og den geografiske rammen om menigheten. Sokene varierer i geografisk utstrekning og antall medlemmer, men hvert sokn har minst en kirke.

Alle soknene innenfor en kommune utgjør ett fellesrådsområde. Fellesrådet har i hovedsak økonomiske og administrative oppgaver på vegne av soknene, og ivaretar også soknenes interesser overfor kommunen. Kirkevergen er daglig leder i fellesrådet.

Prostiet er en gammel kirkelig inndeling, og i dag er prostiet primært tjenstedistrikt for prestene. Prosten leder preste-tjenesten i prostiet og samvirker med fellesrådene. De fleste prostiene omfatter i dag flere kirkelige fellesrådsområder. Noen steder er det sammenfall mellom prosti og fellesrådsområde, og noen få fellesrådsområder har flere prostier.

Inndeling per 01.01.2025.

1.2 Statens forventning til Den norske kirkes beredskap

Grunnloven og Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven) har bestemmelser som bekrefter Den norske kirkes samfunnsoppdrag.

Å være den norske folkekirken (oppdraget), og støttes som det av staten (finansiering). Folkekirken skal være evangelisk-luthersk (teologi) og skal likebehandles med andre trossamfunn (likebehandlingsprinsipp). Dette er regulert i grunnlovens § 16.

GRUNNLOVENS § 16:

Alle innbyggjarane i riket har fri religionsutøving. Den norske kyrkja, ei evangelisk-luthersk kyrkje, står ved lag som den norske folkekyrkja og blir stødd som det av staten. Nærare føresegner om kyrkjeskippnaden blir fastsette i lov. Alle trus- og livssynssamfunn skal bli stødde på lik line.

Trossamfunnsloven stiller også noen krav til Den norske kirke for å kunne fylle dette samfunnsoppdraget: landsdekkende og demokratisk. Disse kravene stilles ikke til de andre trossamfunnene, og er regulert i trossamfunnslovens § 10.

TROSSAMFUNNSLOVENS § 10:

Formålet med bestemmelsene i dette kapitlet er å legge til rette for at Den norske kirke forblir en landsdekkende og demokratisk evangelisk-luthersk folkekirke.

Ut fra dette har Den norske kirke bygget en infrastruktur som innebærer at kirken er til stede i alle kommuner i landet, med folk og bygninger. Ca. 1.200 prester og 5.000 andre kirkelige ansatte gjør sammen med 78.000 frivillige tjeneste i 1.600 kirker, i tillegg til andre kirkelige bygg. 350 diakoner har en viktig rolle, de leder blant annet omsorgstjenesten lokalt. Hvert år blir det gjennomført ca. 100.000 kirkelige handlinger (gudstjeneste, vigsel og gravferd).

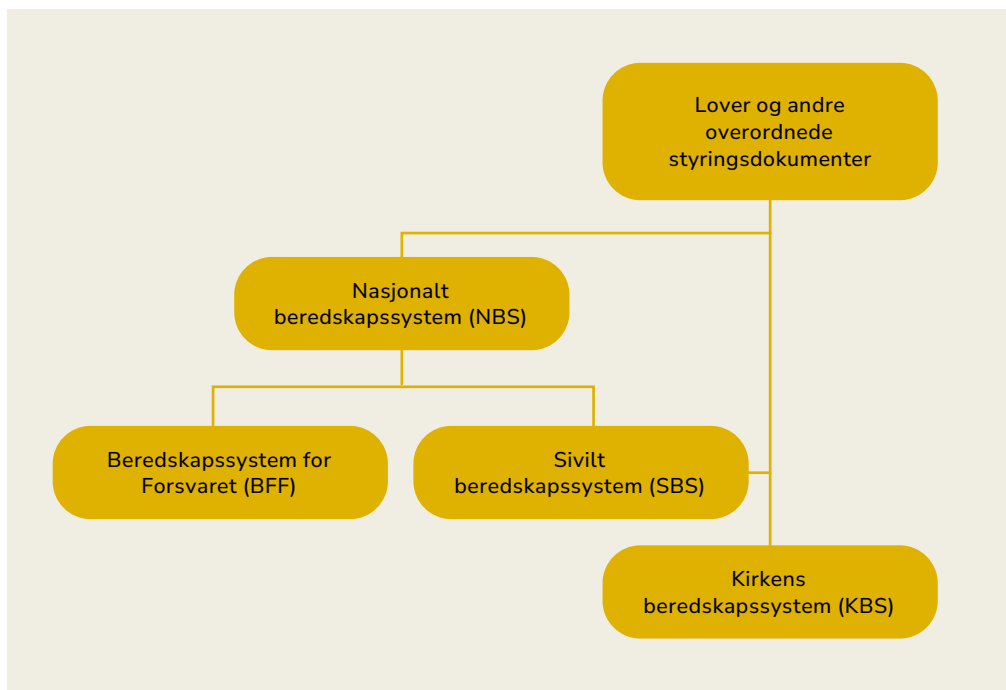
Den norske kirke har lenge vært en del av statens beredskap. Frem til 1992 ble kirkeklokkene brukt til å varsle sivilbefolkningen om viktige hendelser. Selv om denne bestemmelsen ikke gjelder lenger, er kirkens infrastruktur viktig i samfunnsberedskaperen – og vil i en krisesituasjon også kunne bidra til å formidle informasjon fra nasjonalt til lokalt nivå.

Totalberedskapskommisjonen (NOU 2023: 17) peker også på Den norske kirkes rolle i beredskapsarbeidet:

Den norske kirke er formelt innlemmet i samarbeidet med politiet om bidrag til den offentlig organiserte redningstjenesten, for å gi omsorg og krisestøtte til de rammede. Den norske kirke fungerer også som bindeledd mellom den offentlig organiserte redningstjenesten og andre tros- og livssynsamfunn, og har ansvar for å ha kunnskap om aktuelle hensyn ved hendelser knyttet til personer med annen tro- og livssynstilknytning. (NOU 2023: 17, s. 136).

1.3 Det nasjonale beredskapssystemet

Sivilt beredskapssystem (SBS) utgjør sammen med beredskapssystem for Forsvaret (BFF) et helhetlig nasjonalt beredskapssystem (NBS). Systemet er bygget opp etter samme struktur som NATOs krisehåndteringssystem NATO Crisis Response System (NCRS), men er tilpasset nasjonale forhold og behov.

SBS-tiltak iverksettes etter beslutning på overordnet, nasjonalt nivå. Kirkens beredskapssystem forholder seg til både SBS og andre overordnede styringsdokumenter.

1.4 Den norske kirkes beredskapssystem

Kirkens beredskapssystem (KBS) er en beskrivelse av kirkens samlede bidrag til samfunnet i det daglige så vel som ved ekstraordinære hendelser, kriser og krig. KBS beskriver forutsetninger, prinsipper og mekanismer for kirkens rolle, ansvar og oppgaver innenfor samfunnets samlede beredskap for å forebygge og håndtere hendelser, i samvirke med andre aktører.

Heftet er ment å være et verktøy og et oppslagsverk for den enkelte på alle nivåer i kirken, herunder eksterne samarbeidspartnere. KBS skal være et hjelpemiddel, både ved lokale hendelser og nasjonale kriser, til å forstå hvordan Den norske kirke er organisert.

Leder for Kirkerådet, preses (ledende biskop) og direktøren i Kirkerådets sekretariat er de sentrale lederne i trossamfunnet Den norske kirke, og har ansvaret for å lede trossamfunnets arbeid på nasjonalt nivå. Beredskapssystemet beskriver hva som skjer på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

1.5 Overordnede prinsipper

De overordnede prinsippene fra Politiets beredskapssystem I om **ansvar**, **likhet**, **nærhet** og **samvirke** ligger til grunn for alt sikkerhets- og beredskapsarbeid (Politidirektoratet 2020, s. 26).

ANSVARSPRINSIPPET

Ansvarsprinsippet innebærer at den myndigheten, virksomheten eller etaten som til daglig har ansvaret for et fagområde i en normalsituasjon, også har ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for å håndtere ekstraordinære hendelser på området.

LIKHETSPRINSIPPET

Likhetsprinsippet innebærer at den organisasjonen man opererer med under kriser, i utgangspunktet skal være mest mulig lik den organisasjonen man har til daglig.

NÆRHETSPRINSIPPET

Nærhetsprinsippet innebærer at alle hendelser skal håndteres på lavest mulig nivå. Unntatt fra dette prinsippet er atomhendelser og sikkerhetspolitiske kriser, som håndteres på nasjonalt nivå.

SAMVIRKEPRINSIPPET

Samvirkeprinsippet innebærer at de aktuelle myndighetene, virksomhetene og etatene har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med relevante aktører og virksomheter i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering.

2

DEN NORSKE KIRKES BEREDSKAP

EN HENDELSE KATEGORISERES som nasjonal, regional eller lokal, ut fra omfang. Det får konsekvenser for hvilke deler av kirkens beredskapssystemer som kan iverksettes.

Alle kriser er lokale, men det kan være behov for regionale og nasjonale ressurser og strukturer i tillegg. Derfor presenteres disse i rekkefølgen nasjonal, regional og lokal hendelse.

2.1 Nasjonal hendelse

Ved ekstraordinære hendelser og kriser som må håndteres nasjonalt, skilles det mellom nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Regjeringen og departementene utgjør de sentrale krisehåndteringsorganene, og er det øverste politiske organet i beredskapsapparatet. Kirkerådets sekretariat utgjør det nasjonale nivået i Den norske kirke, og har ansvar for faglig ledelse, styring, mv. ved nasjonale hendelser, kriser og krig.

En nasjonal hendelse kjennetegnes ved at det har forekommet flere dødsfall, at nasjonale ressurser er eller vil bli involvert, og at det er behov for ett koordinerings- og beslutningspunkt. Det vil være kirkerådets direktør som etter samråd med preses og informasjon til Kirkerådets leder kan beslutte at det foreligger en «nasjonal hendelse».

2.1.1 Hjemler for gjennomføring

Det er til nå ikke identifisert behov for ekstraordinære fullmakter til å gjennomføre nødvendige tiltak nasjonalt. En slik situasjon vil bygge på eksisterende hverdagsstruktur. Dette vil bli løpende vurdert i fremtiden.

2.1.2 *Kirkerådet, politisk ledelse*

Kirkerådet fungerer som styre i rettssubjektet Den norske kirke. Det er den delen av Den norske kirke som finansieres over statsbudsjettet. Kirkerådet har det overordnede ansvaret for økonomi- og virksomhetsstyring. Rådet møtes normalt fem ganger i året. Kirkerådet har en frikjøpt leder på heltid.

Kirkerådet er ansvarlig for beredskap, men dette er delegert til sekretariatet ved direktør i det daglige. Når «Kirkerådet» omtales i KBS menes dermed administrasjonen, dersom ikke annet blir presisert.

2.1.3 *Preses*

Preses (ledende biskop i Den norske kirke) fyller en viktig funksjon ved store og nasjonale hendelser, kriser og krig. Preses er jevnlig i kontakt med Kongehuset, representanter for regjeringen, Stortinget, Forsvaret og Politiets ledelse, m. fl. og er derfor en viktig informasjons- og kontaktformidler mellom kirke og samfunn. Preses ivaretar det kirkelige tilsynet med Den norske kirkes prester i Tros- og livssynskorpset i Forsvaret.

Preses har en viktig oppgave i å ta hånd om «den offentlige sorgen». Sørgegudstjenester og andre minnemarkeringer, og møter med folk og grupperinger vil være uttrykk for dette. Preses er leder for de andre elleve biskopene. Preses er samlokalisert med Kirkerådets sekretariat og bidrar i de operasjonene som ledes derfra, men har også kontorplass i Trondheim. Preses har sin generalsekretær som liaison i Kirkerådets kriseledelse.

2.1.4 *Kirkerådets sekretariat*

Kirkerådets sekretariat utgjør det nasjonale nivået, og har ansvar for faglig ledelse, styring, mv. ved nasjonale hendelser. Direktøren i Kirkerådet er øverste administrative leder i trossamfunnet og leder beredskapen i Den norske kirke. Ved nasjonale hendelser vil preses eller direktøren sette stab og styre kirkens nasjonale bidrag til samfunnet. Direktør, preses og ansatte med relevant kompetanse vil delta i staben. Kirkerådet har en sikkerhets- og beredskapssjef som på daglig basis ivaretar mange beredskapsfunksjoner.

Ved nasjonale hendelser vil det ofte settes regional stab i bispedømmene som er berørt, i tillegg til den nasjonale. I tillegg opprettholder Kirkerådet kontakt med bispedømmer, eksterne institusjoner, samarbeidspartnere, andre relevante miljøer og media.

Kirkerådets sekretariat er kontaktpunktet til diakonale ressurser med psykososial kompetanse og kompetanse om traume, som det er naturlig å samarbeide med. Kirkerådet holder oversikt og har rutinemessig kontakt med slike nasjonale ressurser, herunder kontakten med Sjømannskirken.

Dersom det er behov for annen kulturell kompetanse eller tros- og livssynskompetanse, kan dette søkes gjennom opparbeidede kontakter og gjennom Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn og Norges Kristne Råd. Kirkerådets rolle er å koordinere dette samarbeidet.

Kirkerådet har et særskilt ansvar for at overordnet myndighet holdes informert, og er kontaktpunktet til etater det er naturlig å samarbeide med, som Politidirektoratet, Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap, Sivilforsvaret, med flere. I tillegg har Kirkerådet etablert et samarbeid med flere nordiske kirker. Dette samarbeidet er en avtalemessig forpliktelse til å dele relevant informasjon og kunnskap innenfor sikkerhet og beredskap med hverandre.

2.1.5 Redningstjenesten

Redningstjenesten i Norge består av Hovedredningssentralen (HRS) og Lokal redningssentral (LRS). Det er den offentlig organiserte virksomheten som utøves ved øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som krever koordinering.

Den er organisert som et samarbeid mellom en rekke offentlige etater og frivillige organisasjoner som er egnet til innsats for å redde liv. Både ved HRS og LRS er det egne prester som ivaretar oppgaver på vegne av Den norske kirke. Dette er ytterligere beskrevet i KBS avsnitt 2.2.3.

2.1.6 Hovedorganisasjonen KA

Hovedorganisasjonen KA er arbeidsgiverorganisasjonen til Den norske kirke – og flere andre kirkelige og ideelle virksomheter. Den overordnede strategien til KA er å fremme medlemmenes felles interesser og yte service i samsvar med medlemmenes oppgaver og behov. KA arbeider for at Den norske kirke fortsetter å være en landsdekkende og demokratisk styrt folkekirke med en sterk lokal forankring. Som hovedorganisasjon bidrar KA til å styrke hele tros- og livssynssektoren som sammen med sine mange ideelle virksomheter og organisasjoner – og ivaretar viktige funksjoner i sivilsamfunnet.

Hovedorganisasjonen KA

Les veilederen på ka.no her

KA har beskrevet hvordan den lokale kirken forutsettes å ha beredskap for kriser i egen virksomhet. Den veilederen er utarbeidet for å være et redskap i beredskapsarbeidet med å vurdere egen risiko og igangsette tiltak for å unngå at kriser inntreffer.

2.1.7 Norges Kirkevergelag

Norges kirkevergelag (NKVL) er et rådgivende nettverk innenfor KA-strukturen der alle landets kirkeverger er medlemmer. Kirkevergelaget har et nasjonalt styre som består av en kirkeverge fra hvert bispedømme, som selv velger en leder blant disse. Styret i NKVL har ikke mandat til å binde de andre fellesrådene, men er et svært viktig koordineringsorgan for mange sentrale spørsmål.

2.2 Regional hendelse

Den norske kirke er delt inn i elleve bispedømmer som utgjør det regionale nivået. Bispedømmene har et betydelig ansvar i den regionale beredskapen. En regional hendelse kjennetegnes ved flere døde, eventuelt krise i et større område, og at det er behov for å koordinere kirkens arbeid med fylkesberedskapsrådet, og at det er nødvendig med bruk av regionale ressurser. Biskopens rolle i sorgarbeid og annet må vurderes og avklares.

Biskopen eller stiftsdirektøren kan beslutte at det foreligger en regional hendelse etter samråd med direktøren i Kirkerådet, og gi informasjon til den folkevalgte bispedømmerådslederen.

Det enkelte bispedømme ivaretar den regionale kontakten med sine naturlige samarbeidspartnere, herunder kontakten med statsforvalter.

2.2.1 Hjemler for gjennomføring

Det er til nå ikke identifisert behov for ekstraordinære fullmakter til å gjennomføre nødvendige tiltak regionalt. En slik situasjon vil bygge på eksisterende hverdagsstruktur. Dette vil bli løpende vurdert i fremtiden.

2.2.2 Biskop, bispedømme og stiftsdirektør

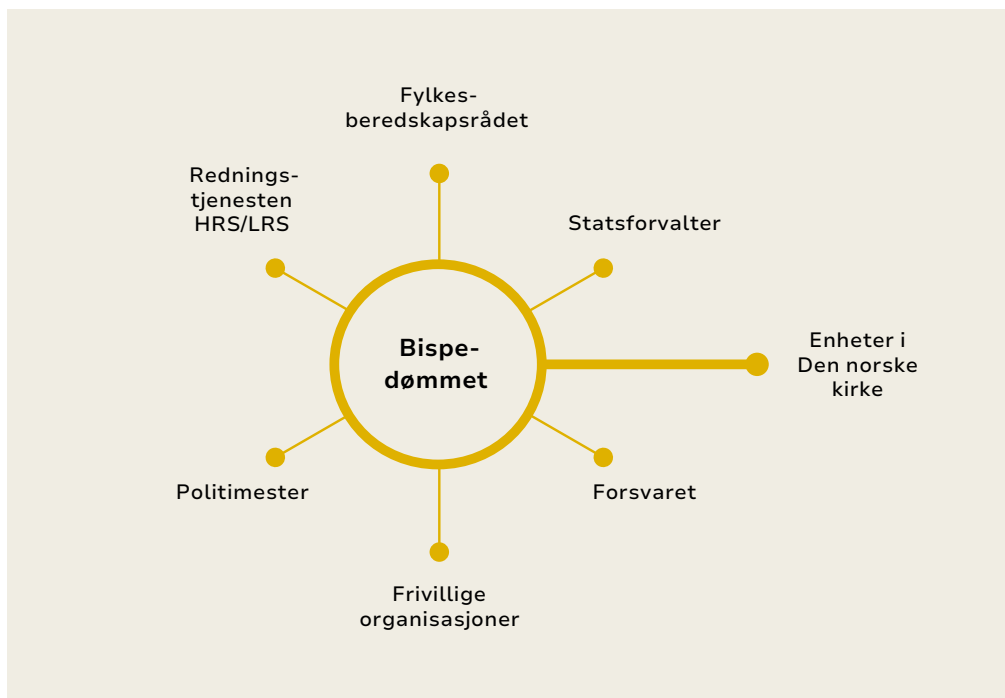
Bispedømmene utgjør det regionale nivået i Den norske kirke og er ansvarlig for beredskapen i sitt område.

Dette innebærer å samvirke med nødetatene, kommunene, statsforvalterne, Forsvaret, næringsliv, frivillige organisasjoner og diakonale samarbeidspartnere – samt publikum. Biskopen leder prestetjenesten i bispedømmet, og stiftsdirektøren er daglig leder for virksomheten i bispedømmet.

Fylkesberedskapsrådet består av representanter for regionale aktører med ansvar for kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner, ledere fra politiet og øvrige nødetater, Forsvaret, Siviltforsvaret, fylkeskommunen og statlige etater med vesentlige beredskapsoppgaver i fylket. Sammensetningen av rådet kan variere avhengig av krisens art – og representanter fra Den norske kirke ved biskop eller stiftsdirektør deltar der dette er naturlig.

Biskopen oppnevner prest eller diakon til HRS og LRS, samt deres stedfortredere, og meddeler disse til politimesteren. Disse utgjør bispedømmets LRS-team. Bispedømmeadministrasjonen er ansvarlig for å ha oversikt over gjeldende LRS-team, og å sørge for at disse har tilstrekkelig kunnskap og følelsesmessig beredskap til å delta

i katastrofearbeid. Oversikt over LRS-teamet publiseres offentlig tilgjengelig via bispedømmets hjemmeside.

Bispedømmeadministrasjonen sørger også for oppdaterte lister over aktuelle tros- og livssynssamfunn og diakonale organisasjoner i sin region.

Bispedømmerådet er arbeidsgiver for prester og prostene. Det er prostene med støtte fra biskop og stiftsdirektør som utøver arbeidsgivers styringsrett for prestene i sitt område. Alle bispedømmets prester inngår i bispedømmets beredskap. De kan dermed innkalles til tjeneste ved opprettede senter for evakuerte og pårørende, i tillegg til at de går med dødsbud ved uventet dødsfall når politiet rekvirerer det. Tilsvarende bør gjelde for diakonene, ansatte ved bispedømmekontorene og prostene.

Dersom det er behov for innsats fra diakonene, kontakter bispedømmeadministrasjonen eller prost fellesrådene, som er diakonenes arbeidsgivere, for å gjøre avtaler dette, dersom det ikke er avtalt på forhånd.

Foto: Ole Andreas Vekve / Forsvaret

Foto: Max Fleischmann / Unsplash.com

2.2.3 Redningstjenesten

Redningstjenesten ved Hovedredningssentralen (HRS) og Lokal redningssentral (LRS) har i henhold til Politiets beredskapssystem ansvaret for all ledelse og koordinering av redningsaksjoner innen sine ansvarsområder. Hovedredningssentralens avdeling for Sør-Norge (HRS S-N) er plassert i nærheten av Stavanger Lufthavn Sola. Hovedredningssentralens avdeling for Nord-Norge (HRS N-N) ligger i Bodø.

Det er tilknyttet egne prester eller diakoner (med stedfortreder) til hver HRS og LRS. Disse prestene eller diakonene er i jevnlig kontakt med sine redningssentraler, og aktiveres på fast basis. Presten eller diakonen som er tilknyttet HRS/LRS, er en rådgiver og skal være et bindeledd mellom HRS/LRS, Den norske kirke og andre tros- og livssynsamfunn. Presten/diakonen skal varsle lokale prester og/eller andre tros- og livssynsamfunn om informasjon fra politiet.

På hjemmesiden til Samarbeidsrådet for tros- og livssynsamfunn kan man finne kontakinformasjon for ulike tros- og livssynsamfunn (stl.no/medlemsamfunn).

2.2.4 Nettverk av traumekompetanse

Mange av kirkens ansatte har høy kompetanse på samtaler, veiledning og håndtere sorg, kriser og traumer. Det jobbes med å etablere ett nettverk av ansatte med særlig kompetanse på håndtering av traumer, samt å heve denne kompetansen. Derfor vil Kirkerådet tilby kurs og etterutdanning for å heve traumekompetansen. Dette gjøres

i samarbeid med et universitet. Dette er et satsingsområde for å kunne etablere et nettverk av ansatte med traume-kompetanse. Kurset vil både omfatte ansatte som har interesse for fagfeltet, men også en egen gruppe prester eller diakoner som i hvert bispedømme kan utgjøre en beredskapsgruppe som kan benyttes ved større ulykker.

2.2.5 *Spesialprestetjenesten*

I alle bispedømmer finnes det spesialprester, som har en annerledes arbeidshverdag enn øvrige prester. Spesialprestene er prest for særskilte grupper av mennesker, på sykehus (sykehusprest), i politiet (politiprest), i fengsler (fengselsprest), på oljeplattformer (offshore-prest i Sjømannskirken), i Forsvaret (feltprest i forsvarets tros- og livssynskorps) og på Oslo lufthavn (lufthavnprest) og på mange universiteter og høyskoler (studentprest). Enkelte steder er det diakoner som ivaretar dette arbeidet. Det er også diakonalt innrettede prestestillinger henvendt mot særlige grupper i noen byer (f.eks. gateprest).

Spesialprestetjenesten ved samfunnsinstitusjoner er en viktig del av Den norske kirkes tjeneste og oppdrag. Spesialprestene er kirken i møte med mennesker der de er, ofte i en sårbar og ekstraordinær situasjon. Ved kriser eller andre hendelser vil de kunne være en god ressurs i samfunnsberedskapen.

2.3 Lokal hendelse

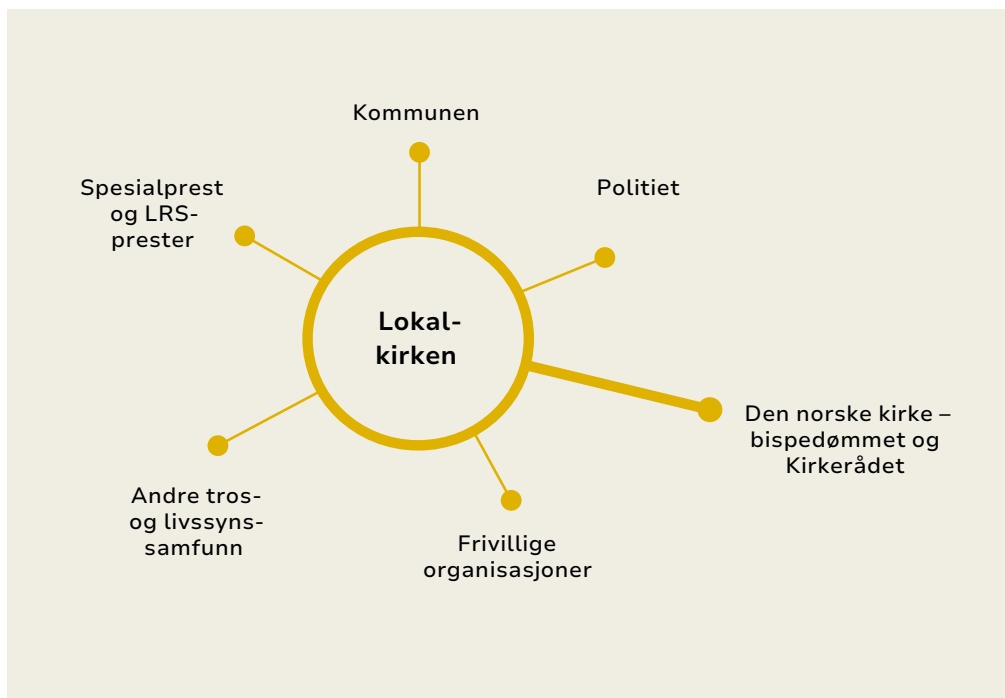
Landet er delt inn i nærmere 100 prostier, 357 kommuner, og 1.146 sokn. Arbeidet i prostiet ledes av en prost, i hver kommune er det et kirkelig fellestråd med kirkevergen som daglig leder, og soknepresten arbeider i soknet. Prost, sokneprest og kirkeverge kan beslutte at det foreligger en lokal hendelse, normalt gjøres dette i fellesskap.

Alle hendelser har et lokalt preg, men en lokal hendelse i denne sammenhenger er en hendelse som ikke er regionale eller nasjonale. Det gjelder situasjoner som krever kirkelige ressurser i form av folk og kompetanse, og kanskje også kirkens lokaler for å bli løst på best mulig måte. I hver kommune er det en kirkeverge/daglig leder som er ansvarlig for de kommunalt finansierte ressursene, og som samhandler med prest og prost om presteressursene. Det er vanlig å vurdere å bruke kirken og/eller menighetslokaler ved lokale hendelser der det finnes slike. Avhengig av hva slags type hendelse det er, vil bispedømmets LRS-prest kunne kontaktes for råd og veiledning, likedan spesialprester i området.

Gjennom samarbeid, planlegging og aktiv tilstedeværelse bidrar kirken til lokalsamfunnenes sikkerhet og støtte. Ved å fortsette arbeidet med å utvikle sine ressurser og kompetanse, ønsker kirken lokalt å møte fremtidige utfordringer og forbli en vital kraft i lokalmiljøet i krisetider.

Foto: Von kommunikasjon

2.3.1 Prost og kirkeverge

Ledelse i kirken er fordelt på to arbeidsgivere, som medfører en todelt ledelse med ulikt ansvar i den lokale kirken. Dette påvirker både prestelinjen med prosten, og kirkevergenes ledelsesansvar. Samarbeidet er regulert gjennom egne samarbeidsavtaler.

Fellesrådene bistår i arbeidet med å organisere det lokale arbeidet i kirken på en best mulig måte. Fellesrådet er ansvarlig for det lokale beredskapsarbeidet og samarbeider med relevante kommunale aktører og frivillige. Fellesrådet har som gravplassmyndighet et samfunnsansvar på vegne av alle som bor i kommunen. Proster og prester ivaretar det liturgiske og seremonier knyttet til dette, mens kirkevergen har ansvar for personal, økonomistyring, helse, miljø og sikkerhet, bygg- og gravplassforvaltning.

Proster, prester og kirkeverger samarbeider med politiet ved hendeshåndtering og er forberedt på å ta del i arbeidet med å gi omsorg og krisestøtte til de rammede.

Foto: Jarle Hvidsten

2.3.2 *Kirkens respons*

Kirkens oppgaver vil først og fremst være å gi medmenneskelig støtte til rammede, pårørende og andre i lokalsamfunnet. Dette gjøres for eksempel ved å

- gi støtte og sjelesorg til berørte, pårørende og hele lokalsamfunnet
- åpne kirker eller andre lokaler, med mulighet for samtaler, lystenning, stillhet eller musikk
- etablere møte- og samlingspunkter
- forberede og lede sørgegudstjenester og andre seremonielle markeringer
- avgi en prest, prost eller diakon som rådgiver til politimesterens stab, lokale redningssentraler og/eller Hovedredningssentralen (LRS/HRS)
- varsle pårørende med dødsbudskap etter anmodning fra politiet
- bistå ved syning og overlevering av bårer, gi støtte til pårørende som ikke får sine døde tilbake og være med pårørende ved besøk på ulykkesstedet
- mobilisere ledere i andre tros- og livssynssamfunn når disse også er involvert i hendelsen
- aktivere det lokale kirkelige nettverket, herunder være kontaktpunktet til diakonale frivillige organisasjoner
- delta i kommunens kriseteam knyttet til psykososial oppfølging

3

ANDRE LOKALE OPPGAVER OG RESSURSER

3.1 Åpen kirke og sørgegudstjenester

Ved ulykker i lokalmiljøet eller ulykker andre steder hvor mange fra lokalmiljøet er rammet, vil det være behov for å åpne kirken for lystenning og samtale, eventuelt også et menighetshus eller tilsvarende, der folk kan samles. Kirkelig fellesråd er ansvarlig for sikkerhet og brannberedskap ved åpne kirker.

Den norske kirke har ikke religiøst monopol i krisesituasjoner, men vil for mange være et naturlig samlingssted i en krise. I den første fasen bør derfor prest eller diakon bidra til rask avklaring av hvilke tros-, eller livssynssamfunn de rammede og deres pårørende tilhører, og eventuelt formidle kontakt til disse. Den norske kirke kan også hjelpe til med å kontakte medisinsk, psykologisk eller sosialfaglig bistand.

I situasjoner der liv er i fare, mennesker savnet, skadet eller omkommet, vil offentligheten etterlyse informasjon. Derfor blir ofte Den norske kirke synlig i mediebildet. Kirkens lokaler åpnes opp for de berørte, og prester og andre representanter for kirken blir ofte profilert. Kirkens talspersoner har prosedyrer for kontakt med mediene og hvordan man enkelt kan informere om hvilke kirker som er gjort åpne.

Prest/diakon vil så raskt som mulig orientere seg om hvem som har operativt ansvar ved en redningsaksjon eller ulykke, og hvem som er talsperson på vegne av politi-/redningsmannskaper. Prest/diakon informerer kun ut fra sitt ansvarsområde. På forespørsler om uttalelser fra media vil kirkens ansvar være å sette ord på sorgen og fortvilelsen. Kirkevergen vil ofte være den som åpner døra ved hendelser og kan kommunisere dette i situasjonen.

Prest/diakon har god kompetanse på å sette ord på fortvilelse, og å utløse identifikasjon og fellesskapsfølelse når sorg og død rammer. Denne kompetansen fungerer godt i møte med mennesker ansikt til ansikt, men også i en situasjon der mediene ønsker å dekke en krise.

Minne-/sørgegudstjeneste i Den norske kirke kan først planlegges etter at relasjoner til eventuelle andre tros-, eller livssynssamfunn er avklart. Også lokalt pregede minnegudstjenester etter ulykker får ofte plass i riksmidlene. Den norske kirke gir på denne måten alle berørte adgang til et sted der det settes ord på fortvilelsen. Ansvarlig prest vil sørge for at media får informasjon om seremonien, og stiller seg til pressens disposisjon før eller etter dette. For å avlaste ansvarlig prest, kan det også utnevnes en presseansvarlig, som sørger for at media får dekket sine behov. Det kan både bispedømmekontoret og Kirkerådets sekretariat bidra med, avhengig av omfang.

Barn kan ha behov for særlig oppfølging i en krisesituasjon, også når deres nærmeste voksne er satt ut av spill. Her vil kirken kunne bidra med omsorg, vern og praktisk støtte for barn og familier.

Foto: Bo Mathisen

3.2 Kommunale kriseteam

For å yte forsvarlig psykososial oppfølging, må kommunen ta stilling til hvilke tilbud som skal ytes ved kriser, ulykker og katastrofer. Kommunen må avgjøre hvordan tilbudene skal organiseres og bemannes, hvilke hendelser som skal utløse aktivering av kommunalt kriseteam, og hvordan de ordinære tjenestetilbudene skal benyttes i krisesituasjoner. Kommunen har dermed også et ansvar for å avklare hvordan overføring av ansvar for oppfølging mellom tjenestetilbud skal foregå, og hvordan samarbeid med andre involverte aktører skal organiseres.

De aller fleste kommuner har valgt å opprette et psykososialt kriseteam, som primært er sammensatt av ansatte fra det øvrige ordinære tjenesteapparatet i kommunens helse- og omsorgstjeneste og andre relevante tjenester. Felles for teamene er at de også utgjør grunnstammen i oppfølging av berørte/pårørende ved ulykker og i større krisesituasjoner.

En prest eller diakon fra Den norske kirke vil normalt inngå i disse teamene. Teamets medlemmer har andre oppgaver i sin ordinære jobb til daglig. Teamet skal bidra til å oppfylle kommunens ansvar for psykososial oppfølging i samarbeid med de ordinære tjenestene. Teamet trer inn ved kriser, ulykker og katastrofer i stedet for, eller som et supplement til, de øvrige ordinære tjenestene i kommunen. Det foreligger som regel en avtale mellom kirken og kommunen som regulerer når og hvordan kirkens personell og lokaler skal brukes.

Psykososialt kriseteam er en tverrfaglig sammensatt gruppe som har ansvar for tidlig innsats ved psykososial oppfølging. Kriseteamene har i tillegg en oppgave i å medvirke til at rammede og berørte enkeltpersoner, familier og lokalsamfunn får tilbud om forsvarlig psykososial oppfølging og støtte fra det ordinære tjenesteapparatet i etterkant av kritiske hendelser. Det psykososiale kriseteamet eller deler av teamet, kan også aktiveres ved hendelser av mindre omfang, som kan virke traumatiserende for enkeltpersoner, familier og nettverk innen kommunen. Erfaringer viser at det ved enkelte hendelser kun vil være et fåtall av kriseteamets medlemmer som er involvert i oppfølgingen. Eksempel på hendelser av mindre omfang kan være selvmord, brå og uventet død ved ulykker eller drap, voldsutsatthet, plutselig uventet barnedødsfall og andre uventede hendelser med fare for liv og helse. Psykososialt kriseteam vil i tillegg aktiveres som en del av kommunens helseberedskap ved store hendelser og katastrofer. Eksempler som kan gjøre det nødvendig å aktivere teamet er naturkatastrofer, store ulykker, storbranner, terrorangrep og massedrap. Det kan også være situasjoner der lokalsamfunn er rammet, for eksempel der en eller flere er savnet – eller ved ulykker der omfanget er ukjent.

Ved mange hendelser vil det ikke føre til en redningssituasjon lokalt, men kriseteamene i kommunen kan bli koblet inn. Kirkens bistand på evakuert- og pårørendesenter og annen kirkelig bistand, kan derfor være den samme som etter en redningssituasjon, men henstillingen om bistand kommer ikke nødvendigvis fra politimesteren.

Det er gode relasjoner og samarbeidslinjer mellom kriseteamene og kirkelig personell. Prostene eller lokal prest har kontakt med lederen av kommunens kriseteam, og sørger for prestens/diakonens deltakelse. I kirken har prost og kirkeverge oversikt over de kommunale kriseteamene.

3.3 Dødsbud

På oppdrag fra politiet går prester fra Den norske kirke med budskap til pårørende om dødsbud. Politiet gir uttrykk for at både kompetanse og tid til skikkelige møter med mennesker i kriser, er viktige faktorer for at de ønsker prester skal gjøre dette. Dødsbudtjenesten handler ikke først og fremst om kirken som trossamfunn, der likebehandling gjelder, men som en institusjon og samarbeidspartner med kvalifisert personell over hele landet.

Over hele landet er det til enhver tid en prest som er i beredskap, og vil på oppdrag fra politiet raskt rykke ut og gi dødsbudskapet. Gjennom et digitalt system forholder politiet seg til ett telefonnummer, og kommer i kontakt med den aktuelle prest i beredskap via dette.

Den norske kirke som institusjon og den største organisasjonen i sivilsamfunnet er en naturlig samarbeidsaktør med det offentlige også i en større beredskaps-sammenheng. Når samfunnet arbeider mer med beredskap, blir samarbeidet mellom offentlig og sivil sektor enda viktigere for at ressursene kan finne hverandre – slik at samfunnets samlede beredskap skal være best mulig. Samhandlingen mellom politiet og Den norske kirke når det gjelder overlevering av dødsbudskap er et godt eksempel på samarbeid mellom sivil og offentlig sektor.

3.4 Kirkelig personell på senter for evakuerte og pårørende

Det finnes forskjellige typer kontaktsenter som kan brukes i forbindelse med akutte hendelser. Det kan være noe ulik begrepsbruk, men Politiet definerer fire ulike sentre:

- Et **mottakssenter** er et sted der man mottar et større antall evakuerte ved en hendelse i utlandet eller på sjøen.
- Et **evakueringssenter** er et oppholdssted for fysisk uskadde som har vært involvert i en hendelse, og som har behov for hjelp, gjenforening med pårørende, samtaletenester og omsorg.
- Et **pårørendesenter** er et fysisk oppmøtested for pårørende som har behov for informasjon, hjelp, omsorg og samtaletenester.
- Et **støttesenter** er en møteplass hvor rammede og/eller pårørende kan oppholde seg.

Politiet eller kommunen er ansvarlig for å etablere slike sentre for evakuerte og pårørende, og det vil normalt være det kommunale kriseteamet som har ansvaret for bemanningen.

Når lokal redningssentral (LRS) i samråd med LRS-presten/diakonen finner det nødvendig, blir annet kirkelig personell innkalt til tjeneste blant evakuerte og pårørende. Prester og diakoner innkalles i henhold til avtalte rutiner.

Den norske kirke har prestatjeneste for samer, med kompetanse på språk og kultur, også i Sør-Norge. Døvekirken som finnes i de store byene, har kirkelige medarbeidere som kan tegnspråk. Den norske kirke har et særlig ansvar for å formidle

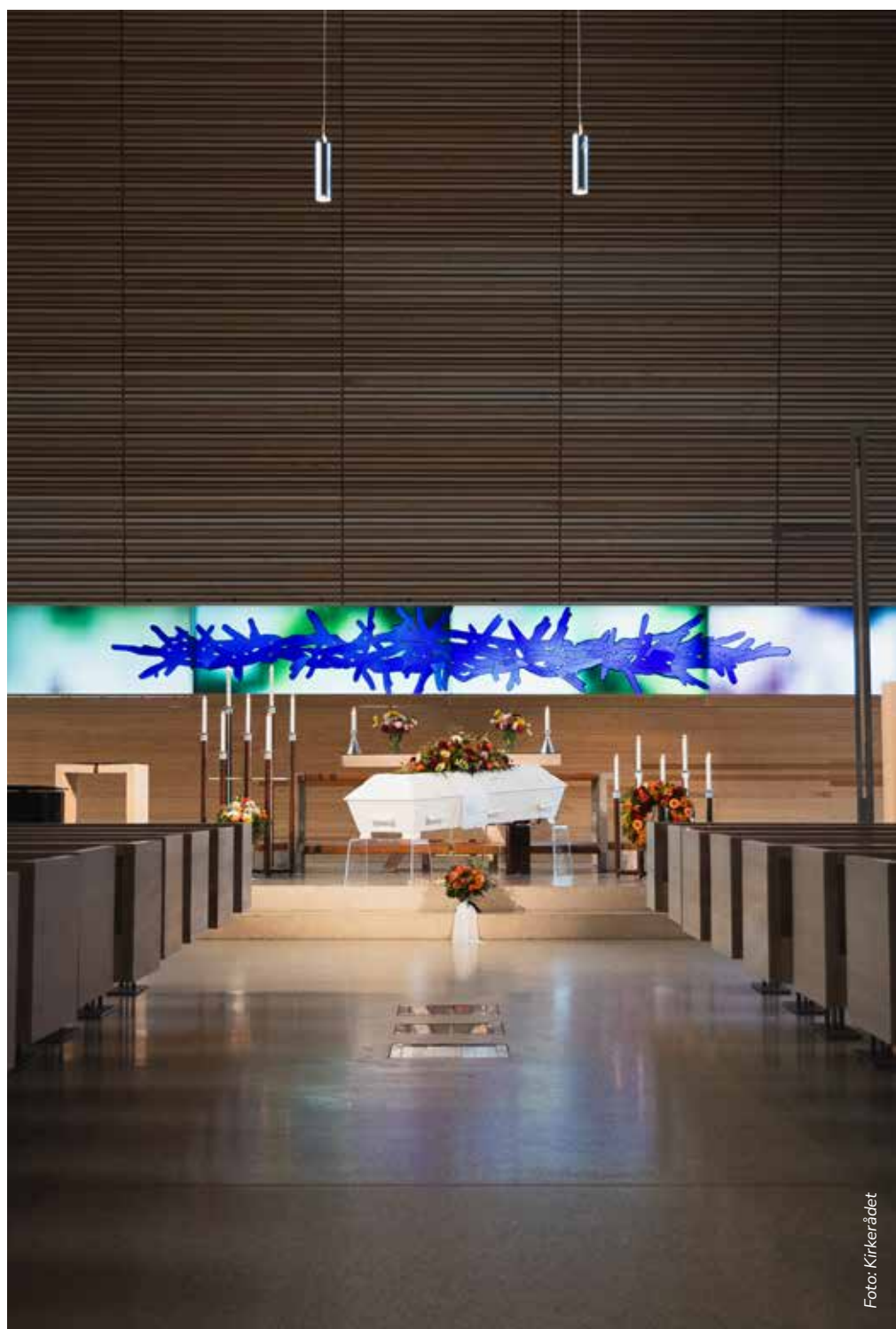

Foto: Kirkerådet

kontakt til andre tros- og livssynssamfunn ved behov. Målsettingen med prestens/ diakonens arbeid er å bistå evakuerte og pårørende og andre berørte gjennom informasjon, samtale og sjelesorg.

3.5 Håndtering av døde

I de fleste kommunene er Den norske kirke lokal gravplassmyndighet og dermed ansvarlig forvalter av gravplassene. De ligger oftest rundt eller i nærheten av kirker, men ikke alltid. Dette omfatter ansvaret for å få gravlagt døde, og ha tilstrekkelig kapasitet til dette. Etter gravplasslovens § 2 om krav til gravplasser går det frem at «I hver kommune skal det være en eller flere gravplasser av slik størrelse at det til enhver tid er ledige graver for minst 3 pst av kommunens befolkning». Det er ikke avklart hvordan ansvar og oppgaver skal løses ved dødsfall av et omfang som er større en det tre-prosent-regelen regulerer, også omtalt som massedød. Det er under utredning hvem som har ansvar for hva i en situasjon med massedød, herunder oppbevaring av lik frem til gravlegging skjer.

I forbindelse med korona-pandemien ble det i 2020 utviklet en gravferdsliturgi som er vesentlig kortere enn den som brukes til vanlig. Dette ble gjort for å kunne møte scenarier som en heldigvis ikke skjedde. Behovet for slike kortere liturgier er en del av en løpende vurdering.

Helsedirektoratet kan gi gravferdsbyråer pålegg om å ha en beredskapsplan for transport og håndtering av et større antall lik ved epidemier og større ulykker som krever mange dødsofre. Tilsvarende kan den som har forvaltningsansvaret for oppbevaringsrom for lik gis pålegg om å ha en beredskapsplan for hygienisk forsvarlig oppbevaring av et større antall lik.

Krigsgravtjenesten er en integrert del av Kultur- og likestillingsdepartementet med ansvar for merking og vedlikehold av krigsgraver, registrering av utenlandske falne krigsmenn i Norge og oppsporing av norske falne krigsmenn som er gravlagt i utlandet.

Foto: Kirkerådet

4

DIAKONALE SAMARBEIDSPARTNERE

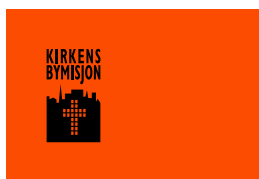
SAMARBEIDSRÅDET FOR DIAKONI består av en rekke diakonale aktører. De innehar bygg, lokaler og kvalifiserte ansatte og frivillige med bred kompetanse over hele landet innenfor psykisk helsevern, rus, eldreomsorg, barnevern, krisesenter, gatetiltak, bosenter, flyktningarbeid, skoler og tilbud for barn, unge og eldre. Aktørene kan mobiliseres i en krisesituasjon, og Samarbeidsrådet har forpliktet organisasjonene i en beredskapsplan.

Samarbeidsrådet består av Den norske kirke, Kirkens Bymisjon, Diakonhjemmet, Blå Kors, Kirkens SOS, Lukas stiftelsen, KFUK-KFUM Norge, Sjømannskirken, Stiftelsen Betanien, Stiftelsen Diakonova Haraldsplass, Stiftelsen Kirkens Familievern og Stiftelsen Signo.

På kirken.no/kbs vil det være en ytterligere presentasjon av hvilke ressurser disse kan tilby og oppdatert kontaktinformasjon.

Les mer på kirken.no/kbs

4.1 Kirkens bymisjon

Kirkens Bymisjon er en åpen og inkluderende ideell organisasjon som arbeider i byer over hele Norge, blant mennesker som strever med hverdagen på ulike måter. Organisasjonen samarbeider med offentlige myndigheter, andre organisasjoner, flere tusen frivillige, kontakter i næringsliv, utdanning og forskning, og et stort antall givere. Arbeidet er basert på kristne og humanistiske verdier, men er ikke bygget opp som et livssynsfelleskap. Forankringen er i kirken og den diakonale tradisjonen er sterk i arbeidet. Ansatte, frivillige, brukere og gjester kommer fra mange bakgrunner med ulik tro og livssyn.

kirkensbymisjon.no

4.2 Diakonhjemmet

Det norske Diakonhjem (Diakonhjemmet) er en ideell, diakonal stiftelse med omfattende virksomhet innenfor utdanning, helse og omsorg. Diakonhjemmets formål er å fremme og utvikle diakonal virksomhet i kirke og samfunn, nasjonalt og internasjonalt. Det gjøres blant annet gjennom høyskole, fagskole, omsorgsboliger og sykehus – samt forskning og formidling.

diakonhjemmet.no

4.3 Blå Kors

Blå Kors er en ideell, diakonal organisasjon som jobber med forebyggende tiltak mot avhengigheter og for inkludering, spesielt rettet mot barn og unge, samt spesialisert behandling og oppfølging etter behandling. Fokus er rettet mot temaene alkohol og rus, barn og unge, familie, psykisk helse, rusmidler og pårørende.

Organisasjonen har oppdrag fra og samarbeider med offentlige myndigheter, flere tusen frivillige, næringsliv, utdanning og forskning, og givere. Av de

1700 ansatte har et stort antall spesialisert helse- og sosialfaglig kompetanse (leger, psykologer, terapeuter, sykepleiere, vernepleie mm). Blå kors er lokalisert i store deler av landet.

blakors.no

4.4 Kirkens SOS

Organisasjonen Kirkens SOS skal forebygge selvmord ved hjelp av samtaler. Kirkens SOS sitt mål er at det alltid finnes en godt opplært samtalepartner tilgjengelig for den som trenger det. Denne krise-tjenesten er tilgjengelig 24 timer i døgnet for å lytte til mennesker som trenger at noen lytter. Det er mulig å ringe via telefon eller chatte, alt er anonymt.

Kirkens SOS arbeid har som mål å redde liv og sørge for samtaler som skaper kontakt, håp og fremmer livet. Medarbeiderne arbeider ut fra en kunnskapsbasert, erfaringsbasert og verdiforankret praksis. Kirkes SOS skal også være en aktiv, relevant og troverdig samfunnsaktør som jobber for god psykisk helse og gode samtaletilbud.

kirkens-sos.no

4.5 Lukas Stiftelsen

Lukas Stiftelsen er en privat, ideell og diakonal stiftelse, med virksomhet i Østfold og Trøndelag. Stiftelsen eier og driver helseinstitusjoner innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling, psykisk helsevern, rehabilitering, eldreomsorg og tvungen omsorg. Om lag 350 ansatte jobber med omsorg og pleie, å se pasienter og deres pårørende, drive faglig utvikling og skape nye tjenester som samfunnet trenger. Stiftelsen har leveranseavtaler med regionale foretak og kommuner.

lukasstiftelsen.no

4.6 KFUK-KFUM Norge

KFUK-KFUM Norge er en barne- og ungdomsorganisasjon som kjemper for unge menneskers rett til å leve og utvikle seg som hele mennesker. Organisasjonen er en del av YWCA (Young Womens Christian Association), som er verdens største kvinnebevegelse, og YMCA (Young Mens Christian Association), som er verdens største ungdomsbevegelse.

KFUK-KFUM Norge sitt slag ord er «Vær deg selv. Stå opp for andre». De har som mål å fremme fysisk, sosial og mental helse for unge mennesker, samt å motvirke sosial eksklusjon ved å tilby inkluderende fellesskap for unge mennesker.

kfuk-kfum.no

4.7 Stiftelsen Betanien

Stiftelsen Betanien er en selvstendig og selveiende stiftelse, opprettet av Metodistkirken i Norge. Stiftelsens formål realiseres gjennom virksomheter som til sammen utgjør et omfattende tjenestetilbud innen helse, omsorg og utdanning. Betanien tilbyr spesialisthelsetjenester innen psykisk helsevern, radiologi, gynekologi og kirurgi, og laboratorietjenester.

betanien.no

4.8 Stiftelsen Diakonova Haraldsplass

Stiftelsen Diakonova Haraldsplass er en selvstendig diakonal institusjon innen Den norske kirke. Arbeidet bygger på respekt for den enkeltes personlighet og integritet. Diakonova Haraldsplass har til formål å utvikle og gi helhetlig omsorg med en diakonal profil, drive og utvikle utdannings- og forskningsinstitusjoner, samt sikre og utvikle kompetanse i pakt med behov og forventninger i samfunnet.

Stiftelsen driver og videreutvikler institusjoner som gir behandling, helsehjelp og omsorg; arbeider for å fremme og styrke diakoni i samfunnet; og utvikler nye relaterte tjenester til beste for mennesker og samfunn. Stiftelsen driver en stor og utstrakt virksomhet i hele landet.

diakonova.no

4.9 Kirkens Familievern

Stiftelsen Kirkens Familievern (SKF) består av familievernkontorer fra Kirkenes i nord til Stavanger i sør. Kontorene tilbyr samtaler og mekling til familier, par og enkeltpersoner som ønsker å få bedre samliv, avslutte samliv på en god måte og få til best mulig samarbeid om felles barn.

kirkensfamilievern.no

4.10 Stiftelsen Signo

Stiftelsen Signo er en diakonal, ideell stiftelse innen Den norske kirke. De gir skole, arbeid og helse- og omsorgstjenester til døve, hørselshemmede og døvblinde. Tegnspråk er grunnmuren i arbeidet. I tillegg bruker organisasjonen blant annet tegn til tale, taktilt og haptisk tegnspråk, alternativ og supplerende kommunikasjon.

signo.no

4.11 VAKE

VAKE – Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep er et senter som jobber mot vold, krenkelser og seksuelle overgrep. Senteret tilbyr samtaler for de som er utsatt for seksuelle krenkelser, overgrep og vold. De ansatte kjenner godt til kirke- og kristenliv, og har teologisk kompetanse hvis en også ønsker å snakke om tro.

VAKE er en selvstendig stiftelse. Stiftelsens representantskap består av Norges KFUK-KFUM, Blå Kors Norge, Kirkerådet for Den norske kirke og Norges Kristne Råd. Representantskapet oppnevner styret.

ressurssenteret.no

4.12 CRUX

Stiftelsen CRUX er en landsomfattende, diakonal og ideell stiftelse som tilbyr tjenester innen helse- og sosialfeltet. CRUX tilbyr tjenester innen barnevern, psykisk helsevern, rus- og avhengighetsbehandling til oppfølgingstjenester med blant annet arbeidstrening etter endt soning eller behandling. Arbeid med familie og pårørende er en viktig del av vårt arbeid. Stiftelsen har også tilbud til mennesker med utviklingshemning.

Stiftelsen CRUX har som formål å fremme og drive diakonal virksomhet på Den norske kirkes grunnlag. Virksomheten skjer med utgangspunkt i det kristne menneskesyn med respekt for den enkeltes integritet som et helt menneske.

stiftelsen-crux.no

4.13 Sjømannskirken – norsk kirke i utlandet

Sjømannskirken – norsk kirke i utlandet er en selvstendig og frivillig organisasjon som møter nordmenn i utlandet. Sosiale, kulturelle og kirkelige møtesteder for folk er viktige elementer i Sjømannskirkens virksomhet, på alle kontinenter og norsk kontinentalsokkel. De har også ambulerende/oppsøkende virksomhet.

Sjømannskirken møter nordmenn uavhengig av livssyn og bakgrunn, og har spesialkompetanse på kriseberedskap. De samarbeider med utenriktjenesten, og bistår næringsliv, utdanningsinstitusjoner og privatpersoner når ulykker og kriser rammer.

Organisasjonen tilbyr kurs og beredskapsøvelser for næringslivet og andre som vil lære mer om hvordan møte mennesker i stress og krise. Sjømannskirken øver regelmessig på beredskapshendelser, og deltar også med jevne mellomrom på Utenriktjenestens sine kriseseminarer.

Biskopen i Bjørgvin (Bergen) har det kirkelige tilsynsansvaret for Sjømannskirken. Gjennom en formalisert samarbeidsavtale mellom Sjømannskirken og Den norske kirke, kan Sjømannskirken utføre kirkelige handlinger utenfor Norges grenser og ajourføre dem i kirkens medlemsregister.

sjomannskirken.no

Foto: Kirkerådet

5

SAMARBEIDSPARTNERE OG EKSTERNE AKTØRER

5.1 Totalforsvaret

Totalforsvaret er en betegnelse på samfunnets samlede ressurser i møte med krigslignende situasjoner (NOU 2023: 14, s. 64). Totalforsvaret består av Forsvaret og den øvrige sivile beredskapen i Norge. Det betyr at Forsvaret og det sivile samfunnet samarbeider og gir hverandre gjensidig støtte i alvorlige kriser og krig.

Den norske kirkes bidrag er viktig i en totalberedskapssammenheng, og utgjør en ressurs som er etterspurt og verdsatt. En viktig oppgave for Den norske kirke i totalberedskapen er i det forebyggende arbeidet å gi folk mening, håp og dermed styrke den eksistensielle motstandskraften.

5.2 Barne- og familiedepartementet

Et av departementene har det politiske ansvaret for tros- og livssynssamfunnenes rammevilkår og økonomi. I dag er dette Barne- og familiedepartementet (BFD), og tilskuddet til Den norske kirke over statsbudsjettet kommer herfra.

Departementet ledes politisk av en ansvarlig statsråd, barne- og familieministeren. Stortingets tros- og livssynspolitikken anerkjenner den viktige rollen som religion spiller for enkeltmennesket og for samfunnet. Det norske samfunnet skal være et livssynsåpent samfunn.

5.3 Utenriksdepartementet

Det nære samarbeid mellom Utenriksdepartementet (UD) og Sjømannskirken gjennom mange år, har gjort partene i god stand til å løse krevende oppgaver til beste for nordmenn som trenger støtte og hjelp under sitt utenlandsopphold.

Sjømannskirken er ofte først til stede når ulykken rammer nordmenn i utlandet. UD og Sjømannskirken har ulike roller, men utfyller og til dels overlapper hverandre på en god måte – til beste for nordmenn som trenger støtte og hjelp under sitt utenlandsopphold. Samarbeidet mellom departementet og Sjømannskirken er formalisert i en overordnet samarbeidsavtale.

5.4 Det norske kongehus

Det norske kongehus vil ofte få en viktig rolle i større kriser. Flere ganger ønsker representanter for kongehuset å møte berørte eller pårørende etter en alvorlig hendelse. Dette kan både skje på et mottakssenter eller det kan skje i form av deltakelse på en seremoni i kirken som Den norske kirke arrangerer.

Som ledende biskop, har preses jevnlig kontakt med kongehuset, og biskopen og domprosten i Oslo ivaretar oppgavene knyttet til kirkelige handlinger i slottskapellet, som er en del av Slottet. Kapellet hører til Domkirken sokn i Oslo bispedømme.

Foto: Ole-Sverre Haugli / Forsvaret

Akershus slottskirke er en kirke som ligger på Akershus slott og festning i Oslo. Kirken har formell status som kongelig gravkirke og brukes ved kongelige begravelser. Det kongelige mausoleum, som ligger i tilknytning til slottskirken, fungerer som gravsted for flere kongelige, blant annet kong Haakon VII, dronning Maud og kong Olav V.

5.5 Politidirektoratet

Politidirektoratet (POD) er den øverste ledelsen i politiet. Politidirektoratet er Politiets «hovedkontor» som styrer politietaten. I tillegg gjennomfører POD regjeringens politikk på feltet, forvalter regelverk og videreutvikler polititjenesten. Direktoratet gir kvalifisert hjelp og støtte til politidistriktene, særorganer, Justis- og beredskapsdepartementet og andre samarbeidspartnere.

5.6 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. DSB skal være en pådriver i arbeidet med å forebygge ulykker, kriser og andre uønskede hendelser, og skal sørge for god beredskap og effektiv ulykkes- og krisehåndtering.

5.7 Siviltforsvaret

Siviltforsvaret skal beskytte sivilbefolkningen. I fredstid bidrar de med ekstra mannskaper og utstyr når nød- og beredskapsetatene trenger støtte ved større ulykker og naturkatastrofer. I krig og krigslignende hendelser skal de beskytte sivilbefolkningen blant annet ved å tilby tilfluktsrom.

Tilfluktsrom har vært en nedvurdert prioritering i Norge de siste årene. Mange kirker og menighetshus har likevel tilfluktsrom som en del av sine lokaler. Standard og funksjonsnivå er svært varierende. 72-timersregelen gjelder fortsatt, og Siviltforsvaret vil søke å etablere ressurser til oppgradering av eksisterende tilfluktsrom.

5.8 Forsvaret

Forsvaret er den militære delen av den norske statsmakten. Forsvaret er organisert som en etat under ledelse av Forsvarsdepartementet. Etaten ledes av en forsvarssjef med ansvar for det militære kommandoapparatet, de militære styrkene og støtten av disse.

5.8.1 Forsvarets tros- og livssynskorps

Forsvarets tros- og livssynskorps (FTLK) er en avdeling i Forsvarets fellestjenester. Korpsset har fagansvar for tros- og livssynstjenesten i Forsvaret. FTLK organiserer

Foto: Torbjørn Kjosvold / Forsvaret

tros- og livssynstjeneste ved alle landets militære avdelinger. I korpset tjenestegjør for tiden i overkant av 50 sertifiserte fagpersoner fra Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Personellet utfører tros- og livssynsbetjening i henhold til egen sertifisering, og legger til rette for annen tros- og livssynsutøvelse. FTLK ledes av sjef for Forsvarets tros- og livssynskorps. Det kirkelige tilsyn ivaretas av preses for feltprester tilhørende Den norske kirke.

5.8.2 Heimevernet

Heimevernet (HV) er en nasjonal beredskaps- og innsatsstyrke bestående av 40 500 soldater fordelt på 11 HV-distrikter. Distriktene har det territorielle ansvaret for beskyttelse av viktige militære og sivile installasjoner. HV består hovedsakelig av personell som er overført etter 12 måneder førstegangstjeneste, og innsatsstyrker bestående av 3000 frivillig vervede soldater. HV kan bli bedt om å bistå sivile myndigheter ved naturkatastrofer, leteaksjoner og ulykker, mens godt trent innsatsstyrker kan beordres til å løse ekstraordinære oppdrag.

De ansatte prestene i HV er underlagt sjef for FTLK, og det kirkelige tilsynet ivaretas av preses. Biskopene ivaretar tilsynet av de vernepliktige prestene i HV.

5.9 Helsedirektoratet

Helsedirektoratet ivaretar helseberedskapen. Helseberedskapen omfatter: beredskap i helse- og omsorgstjenesten, oppfølging av rammede og berørte ved hendelser og kriser, CBRNE (miljømedisin, smittevern, atomberedskap og eksplosiver), forsyningssikkerhet.

5.10 Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) er en paraplyorganisasjon for tros- og livssynssamfunn og sammenslutninger av disse. STL samler bredden av tros- og livssynssamfunn til dialog og politisk arbeid for likebehandling. STL er en viktig organisasjon for opprettholdelse av kontakt og beredskap til øvrige tros- og livssynssamfunn, hvor også Den norske kirke er medlem.

Ved hendelser vil Kirkerådets sekretariat kunne ivareta kontakten og informasjonen til STL. Kirkerådet vil kunne ha representanter for andre tros- og livssynssamfunn som liaison i nasjonal krisestab, og kunne være liaison i andre trossamfunn sine krisestaber.

5.11 Norges Kristne Råd

Norges Kristne Råd er en paraplyorganisasjon for kristne kirker og trossamfunn. Det er en tverrkirkelig organisasjon som skal være et møtested og arena for relasjonsbygging samt et koordinerende råd for samhandling i kirke og samfunn.

NKR er også en serviceorganisasjon for kristne trossamfunn i Norge, og i en krisesituasjon vil NKR både kunne ivareta kontakt og informasjon med Den norske kirke. NKR kan også oppnevne liaison til nasjonal krisestab i Den norske kirke.

6

SÆRSKILTE TEMA

6.1 Kulturminnevern – og planer for vern i krise og krig

Kirkebyggene er svært viktige for mange. En rekke undersøkelser bekrefter dette, men det blir også tydelig i en lokalbefolkning når en kirke brenner. Derfor må disse bygningene tas vare på, og det må planlegges for flere scenarier. Kirkene har en betydelig posisjon og betydning i landet, i distriktene og i lokalmiljøene. Kirkene er blant landets aller viktigste kulturminner, og kirkebygningene har i lang tid hatt sin plass i arkitektur- og kulturhistorien.

Når konflikter eskalerer, ønsker en fiende å bryte ned all motstandskraft. Dette kan også innebære at kulturminner blir mål for ødeleggelse, og må omfattes av planer for vern. Innenfor rammene av Kirkebevaringsprogrammet, som regjeringen startet i 2024, vil det arbeides med å etablere en metodikk og dokumentasjon av planverk på dette området. Klimaendringer og miljøkatastrofer påvirker også kirkebyggene, og krever plan for ivaretagelse.

Kirkeeierne har nedlagt et stort arbeid for å skaffe en oversikt over kirkens skatter og det har gitt innblikk i hvilke verdier Den norske kirke forvalter, og samtidig har det bidratt til å tilgjengeliggjøre kulturarven til enda flere. Svært mange av kirkene er nasjonale kulturminner med stor kulturhistorisk verdi.

Hvert kirkebygg vil ha sin egen sikkerhetsplan. Planen inneholder konkrete tiltak for arbeid med sikkerhet for ansatte, frivillige, besøkende, bygninger og inventar. KA har vært toneangivende i dette arbeidet og har utviklet faglitteratur som er tilgjengelig på nettet.

6.2 Resiliens og motstandsevne

Under 2. verdenskrig la prestene ned sitt embete. Det var en måte å uttrykke motstand mot fienden og okkupasjonsmakten. Dette gav også nordmenn styrket resiliens, altså bedre evne til å takle og holde ut i vanskelige situasjoner.

Kunst, kultur og musikk er en viktig bidragsyter for nasjonal beredskap. Kirkemusikken kan for eksempel være en viktig ressurs for å opprettholde den nasjonale motstandskraft, både gjennom salmesang, musikk og konserter. Det kan bidra til styrket motstandsevne og håp. Kirkens korvirksomhet omfatter mer enn 1.000 kor for barn og unge og drøyt 600 voksenkor. Denne aktiviteten gjør menigheten til en stor aktør i det lokale kunst- og kulturliv. 12.000 konserter gjennomføres årlig, med omkring 1,5 millioner besøkende. Kirkemusikk kan dermed forebygge utenforskap, være et sosialt utjevrende lavterskel-tilbud, uttrykk for motstandskraft og bidra til å opprettholde fellesskap, på måter som ikke skjer i annen kirkelig virksomhet.

Foto: Helene Moe Stinning

6.3 Informasjonssikkerhet og personvern

Den norske kirke prioriterer informasjonssikkerhet og personvern i digitaliseringsarbeidet for å sikre trygg kommunikasjon. Som et naturlig samlingspunkt i krisesituasjoner er kirken forpliktet til å tilby pålitelige tjenester. De som mottar bistand, skal føle seg trygge i møte med kirken.

For å opprettholde god kvalitet i digitaliseringen har kirken etablert et digitaliseringsstyre og et sikkerhetsutvalg. Disse organene samarbeider tett med kirkens informasjonssikkerhetsansvarlig og personvernombud for å implementere tiltak som balanserer god funksjonalitet med høy grad av sikkerhet. Dette arbeidet er viktig for å sikre at kirken forblir en pålitelig og trygg aktør i regionale og nasjonale beredskapssituasjoner. I tillegg samarbeider kirken tett med sine leverandører for å sikre hele tjenestekjeden.

EUs direktiv (EU) 2022/2555 forplikter medlemsstatene i EØS til å iverksette tiltak for å sikre cybersikkerheten i nettverk og informasjonssystemer innenfor sektorer og myndigheter som anses å være kritiske for økonomien og samfunnet. Den norske kirke arbeider ut fra en forutsetning om at kirken forvalter informasjonssystemer som er av særlig kritisk betydning, for eksempel systemer som drifter gravplassmyndigheten og kirkens medlemsregister.

6.4 Kommunikasjon – ansvar og organisering

Ved enhver krise oppstår et behov for kommunikasjon. Hovedregelen er at kommunikasjonsressursene på stedet utøver kommunikasjonshandlingene. Dette sikrer ansvarsprinsippet (jfr. avsnitt 1.5) som innebærer at den myndigheten, virksomheten eller etaten som til daglig har ansvaret for et fagområde i en normalsituasjon, også har ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for å håndtere ekstraordinære hendelser på området. Samtidig vil kirkens regionale og nasjonale kommunikasjonsmedarbeidere gi råd, støtte og veiledning i håndtering av krisen.

Det jobbes mye med å skape et nettverk av personer med kommunikasjonsansvar i hele Den norske kirke. Det bedrer robustheten kirkens kommunikasjonsarbeid, og gir også en mulighet for at folk og enheter støtter og hjelper der hvor det er behov.

6.5 Interne hendelser i Den norske kirke

Kirkens beredskapssystem beskriver ikke interne hendelser i Den norske kirke, der kirken selv er rammet. Planverk, regler og instruksjoner for interne hendelser er ikke en del av samfunnsberedskapen som kirken er en del av, men kommer i tillegg. Det skal beskrives i øvrige dokumenter. Hovedorganisasjonen KA har utarbeidet en veileder for lokalkirken.

*Beredskap i egen
virksomhet – en veileder
for fellesråd og
menighetsråd. (ka.no)*

7

LITTERATUR

NOU 2023:14. (2023). *Forsvarskommissjonen av 2021. Forsvar for fred og frihet.* Forsvarsdepartementet.

NOU 2023: 17. (2023). *Nå er det alvor. Rustet for en usikker fremtid.* Justis- og beredskapsdepartementet.

Politidirektoratet (2020). *PBS I. Politiets beredskapssystem del I. Retningslinjer for politiets beredskap.* <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter-strategier-og-horinger/pod/pbsi.pdf>

DEN NORSKE KIRKE

***Kirkens beredskapssystem. En beskrivelse
av beredskapen i Den norske kirke og
kirkens samarbeidspartnere.***

Første utgave, januar 2025

© Kirkerådet, Den norske kirke

Postboks 799

Sentrum

0106 Oslo

post.kirkeradet@kirken.no

kirken.no/kbs

Design: Strøk design (strokdesign.no)

Trykket i Norge, Merkur grafisk AS

Forsidefoto: Kirkerådet / Helene Moe Slinning

ISBN 978-82-7545-220-5 (trykt, heftet)

ISBN 978-82-7545-221-2 (PDF)

Kirkens beredskapssystem (KBS) beskriver
Den norske kirkes roller og oppgaver i ulike scenarier,
hva kirken kan bidra med og hvordan kirken
samhandler med eksterne aktører.

Heftet gir en beskrivelse av strukturer, ressurser og
organisering. Hovedmålgruppen er for alle som
trenger å vite hvordan disse ressursene fungerer
og hvordan de kan få tak i dem.

DEN NORSKE KIRKE